

Demokratia- ja julkisoikeusosasto

Julkisoikeus

LsN Johannes Heikkonen

Lausunto

16.2.2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 3 luvun 5 §:n ja merityösopimuslain 4 luvun 5 §:n muuttamisesta (HE 222/2020 vp)

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikon asiassa. Oikeusministeriö on lausunut esitystä koskevasta luonnoksesta työ- ja elinkeinoministeriölle 25.5.2020 päivätyssä lausunnossaan. Lausuntonaan oikeusministeriö esittää seuraavaa.

Korvaus kilpailukieltosopimuksista ja sopimussuhteiden pysyvyys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslain ja merityösopimuslain kilpailukieltosopimuksia koskevaa pykälää. Esityksessä ehdotetaan säädettävän, että työnantajan olisi suoritettava työntekijälle korvausta solmittavista kilpailukieltosopimuksista sopimuksen kestosta riippuen. Korvaussääntelyä sovellettaisiin vuoden siirtymäajan jälkeen takautuvasti myös aiemmin solmittuihin kilpailukieltosopimuksiin. Ehdotettavan siirtymäsäännöksen mukaan uutta sääntelyä ei kuitenkaan sovellettaisi sellaisiin ennen lain voimaantuloa sovittuihin yli kuuden kuukauden kilpailukieltosopimuksiin, joissa sovittu voimassa olevan lain mukainen kohtuullinen korvaus on jo maksettu tai sitä on alettu maksaa.

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Kilpailukieltosopimuksen voidaan katsoa työntekijän kannalta merkitsevän perustuslain 18 §:ssä turvatun elinkeinovapauden rajoitusta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt työso-
pimuslain kilpailukieltosopimuksia koskevaa sääntelyä perustuslain 18 §:n 1 momentin
kannalta hyväksyttävänä (PeVL 41/2000 vp). Perustuslakivaliokunta on varsin tuoreel-
taan ottanut kantaa myös kilpailukieltota vastaavaan virkamiesten karenssisopimukseen
(PeVL 35/2016 vp) ja katsonut, että ehdotus karenssisopimusta koskevaksi lainsäädän-
nöksi ei ollut ongelmallinen perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta.

Esityksen perusteluissa on arvioitu valtiosääntöisesti varsin perusteellisesti ehdotetun
sääntelyn suhdetta ennen kaikkea sopimussuhteiden pysyvyyden suojaan. Perustuslain
15 §:ssä turvatun omaisuudensuojan piiriin on vakiintuneesti luettu myös varallisuusoi-
keudelliset oikeussuhteet. Varallisuus oikeudellisten oikeustoimien pysyvyyden suojan
taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudelli-
sissä asioissa. Perusteltujen odotusten suojaan on perustuslakivaliokunnan käytän-
nössä katsottu kuuluvan oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia
ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei
voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimuspuolten oikeusasemaa
(esim. PeVL 41/2013 vp, s. 3, PeVL 42/2006 vp, s. 4/I, PeVL 56/2005 vp, s.2/I ja PeVL
21/2004 vp, s. 3/I). Sopimussuhteiden pysyvyyden suojaan puuttuvaa sääntelyä arvioi-
daan vakiintuneesti perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten sääntelyn tar-
koituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta.

Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on esityksen säätämisyjärjestysperustelujen mukaan
se, että kilpailukieltosopimuksia käytettäisiin vain perustuslakivaliokunnan myötävaiku-
tuksella säädetyn työsopimuslain kilpailukieltosopimuksia koskevan sääntelyn mukai-
sesti. Korvausvelvollisuuden taannehtivan soveltamisen tavoitteena taas on perustelu-
jen mukaan työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu riippumatta siitä, onko heitä sitova
kilpailukieltosopimus tehty ennen lain voimaantuloa vai sen jälkeen, sekä se, että ennen
lain voimaantuloa tehdyistä kilpailukieltosopimuksista luovuttaisiin, jos ne eivät ole pe-
rusteltuja.

Kokonaisuudessaan arvioituna oikeusministeriö yhtyy esityksessä esitettyyn arvioon,
jonka mukaan säädettäväksi ehdotettava vuoden siirtymäaikaan sidottu olemassa ole-
via sopimuksia koskeva korvausvelvollisuus ei muodostu sellaiseksi, että sen voitaisiin
katsoa kohtuuttomasti heikentävän työnantajien oikeusasemaa, kun huomioidaan kilpai-

lukieltosopimuksia koskevan sääntelyn perustuksen 18 §:ssä suojattuun elinkeinovapautteen puuttuva luonne. Kuten esityksen perusteluissa on todettu, säilyy mahdollisuus kilpailukieltosopimusten käyttöön esitysluonnoksessa säädettäväksi ehdotettavasta korvausvelvollisuudesta huolimatta yhä työnantajien käytössä. Sääntelyllä puututtaisiin työntekijöiden elinkeinovapauden turvaamiseksi ainoastaan tällaisen ehdon käytöstä maksettavaan korvaukseen. Oikeusministeriön arvion mukaan korvauksesta säättäminen lailla, johon sisältyy vuoden siirtymäaika, ei edellä kuvatussa asetelmassa merkitse sopimusosapuolten aseman kohtuutonta heikennystä.